

Организации-доноры различаются и по тем ограничениям и требованиям к отчетности, которые они требуют от своих грантополучателей.

Представители доноров ознакомили общественные организации с планами доноров и грантодателей на следующий год; способствовали общественным организациям правильно планировать свои политики и бюджеты на следующий год, ориентируясь на планы доноров.

Таким образом, фандрайзинг играет для организаций системообразующую роль, представляя собой деятельность по определению и поиску основных потенциальных каналов поступления финансовых ресурсов. Необходимость фандрайзинга является принципиальным вопросом нормального функционирования организаций. Конечным итогом фандрайзинга должно являться осуществление конкретных проектов, реализуемых организациями, при этом необходимо обозначать стремление к построению обоюдовыгодных отношений со спонсором.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Артемьева Т.В. Фандрайзинг: привлечение средств на проекты и программы в сфере культуры и образования / Т.В. Артемьева, Тульчинский Г.Л. – СПб.: Издательство «Лань»; Издательство «ПЛАНЕТА МУЗЫКИ», 2010. – 286 с.
2. Основы фандрайзинга [Электронный ресурс]: / NGO Futures, Ken Phillips, USA – Режим доступа: <http://www.sustainable-cities-net.org.ua/foundshow.php?id=53>
3. Особенности национального фандрайзинга [Электронный ресурс]: / В.В. Паньков. – Режим доступа: <http://grant-project.ru/publ/2-1-0-32>
4. Фандрайзинг: мифы и реальность [Электронный ресурс]: / В. Кучерносков. – Режим доступа: <http://test.eurekanet.ru/ewww2007/info/609.html>
5. Фандрайзинг для НКО [Электронный ресурс]: / А. Крупин, А. Вербицкий, Ф. Хоу, М. Уорт, В. Матросова. – Режим доступа: <http://grant-project.ru/publ/2-1-0-43>

УДК 336.012.23

КОНЦЕПТУАЛЬНІ І ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИХ РЕФОРМ

Я.Р. Дехтяр, В.М. Білопольська

Резюме. у статті дана економічна оцінка механізму управління соціальним захистом населення в Україні, проаналізовані джерела його фінансування, визначено коло проблемних питань у сфері соціального захисту населення та обґрунтована необхідність їх вирішення.

Ключові слова: соціальний захист, соціальна допомога, соціальне забезпечення, соціальне страхування, соціальні гарантії, показники економічного розвитку держави, макроекономічні показники, соціальні виплати, зведений бюджет, видатки на соціальний захист, фонд оплати праці, бюджет Пенсійного фонду України, пенсійне страхування, пенсійне забезпечення.

Сьогодні розвинена система соціального захисту населення є невід'ємною складовою соціальної політики держави, головною функцією якої є забезпечення високих стандартів рівня і якості життя населення. Недостатня вивченість та нерозробленість питання щодо механізму фінансування соціального захисту населення України, необґрунтованість проблем існуючої системи соціального захисту, вимагають подальшого теоретичного осмислення.

Актуальність досліджуваної проблеми продиктована низьким рівнем життя та високими показниками бідності в Україні, які не сприяють підвищенню рівня соціального захисту. Динаміка основних макроекономічних показників соціального захисту населення України за 2008-2011 роки представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка основних макроекономічних показників соціального захисту населення України
в 2008-2011 рр.

№	Найменування показника	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
1.	Валовий внутрішній продукт, млрд. грн.	948,1	914,7	1004,3	1253,4
2.	Сума видатків зведеного бюджету на соціальний захист, млн. грн.	68326,5	75371,4	86915,7	93421,4
3.	Виплата соціальних допомог населенню, млн. грн.	18045,5	20410,1	24061,6	28592,7
4.	Прожитковий мінімум на 1 особу, грн.	626	701	875	911
5.	Мінімальна заробітна плата, грн.	605	744	922	960
6.	Мінімальна пенсія, грн.	544	723	734	764
7.	Середньомісячна заробітна плата, грн.	1806	1906	2239	2533
8.	Середній розмір пенсії, грн.	898,4	999,02	1103	1206
9.	Грошові доходи населення України, млрд. грн.	845,64	897,7	1101,02	1294,4
10.	Наявний дохід в розрахунку на 1 особу, в середньому в місяць, грн.	1143,0	1197,7	1529,0	1795,4
11.	Рівень бідності, %	27,0	26,6	27,1	27,7
12.	Рівень крайньої бідності, %	13,6	13,1	13,7	13,9
13.	Глибина бідності, %	23,4	22,7	22,9	23,2
14.	Поріг бідності, грн. на 1 особу в місяць	778	811	834	842

Особливої уваги заслуговує рівень ВВП, який виступає основою фінансування соціального захисту. За цим показником Україна посідає 157 місце серед 182 країн. Дослідження механізму фінансування соціального захисту населення та динаміки змін грошових доходів населення дозволяє зробити висновок про те, що незважаючи на достатньо високу швидкість зростання відповідних показників, рівень життя населення, який склався у досліджуваному періоді, достатньо низький. При цьому розмір наявного доходу не відповідав навіть двом прожитковим мінімумам, а наявність високого рівня інфляції взагалі «з'їдає» реальні доходи громадян. Декілька вище аналогічне співвідношення склалося по середньомісячній зарплаті, але слід мати на увазі, що цей показник розповсюджується лише на зайняте населення, тобто практично повністю виключений як раз контингент, який потребує соціального захисту [1-4].

Що стосується пенсійного забезпечення, то за останні роки середній розмір пенсії збільшився більше, ніж у 8,0 разів, у той час як середньомісячна зарплата – тільки в 5,95 рази, тобто склався випереджаючий темп зростання розміру пенсій і відставання темпів зростання заробітної плати. Слід зазначити і те, що тільки починаючи з 2006 р., середній розмір пенсії став перевищувати прожитковий мінімум для всього населення України [5,10].

Дані таблиці свідчать про те, що в Україні, незважаючи на суттєвий приріст доходів населення, все ж рівень їх недостатній, - за останні роки рівень бідності практично не змінився та коливається в межах 26,6 – 27,7%. Приблизно на одному рівні залишилися показники крайньої бідності та глибини бідності. Практично майже кожен третій мешканець країни має доходи, які не забезпечують можливість задоволення основних потреб людини, що і визначає необхідність у виділенні значних коштів на соціальний захист населення України. Роль соціальної допомоги в структурі доходів населення значно та постійно зростає та практично порівнянна з долею прямої оплати

праці. Основним джерелом фінансового забезпечення соціального захисту населення виступає зведений бюджет країни, зокрема, видатки на соціальний захист, у тому числі і видатки на соціальну допомогу населенню. Представлені дані свідчать про позитивні тенденції зміни видатків зведеного бюджету соціальної направленості, все одно рівень фінансування соціального захисту залишається досить низьким. До того ж ефективність досліджуваного механізму занадто низька і в силу того, що недостатньо чітко законодавче (нормативне) визначення ряду базових понять бюджетного законодавства. Перш за все слід вказати на неоднозначне трактування нормативними документами терміну «видатки на соціальні потреби». Послуги, які надаються за рахунок державного та місцевих бюджетів, визначаються діючим Бюджетним Кодексом України як «суспільні» (ст. 7) – при визначенні принципу субсидіарності, та як «соціальні», що додатково класифікуються на три види:

- послуги, спрямовані на забезпечення першочергових потреб, гарантованих державою для всіх громадян, розташовані найближче до споживачів, фінансовані з бюджетів місцевого самоврядування;
- послуги, спрямовані на забезпечення основних потреб, гарантовані державою для всіх громадян, фінансовані з бюджетів районів, міст обласного (республіканського в АР Крим) значення, м. Києва та Севастополя;
- послуги, спрямовані на забезпечення певних потреб, гарантовані державою для окремих категорій громадян, фінансовані з бюджетів областей та АР Крим.

Натомість, згідно із Законом України «Про соціальні послуги», соціальна послуга – це комплекс правових, економічних, психологічних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги. Слід вказати, що п. 6 ст. 7 нової редакції Бюджетного кодексу України, який набрав чинності з 01.01.2011 року вже запроваджено новий термін – «гарантовані послуги», визначення якого – «надання послуг, гарантованих державою, АР Крим, місцевим самоврядуванням» - потребує подальшого уточнення [3,4,11].

Невідповідність між зобов'язаннями і фінансовою забезпеченістю напрямків соціального захисту населення нашої держави.

Черговою проблемою в досліджуваній сфері є і те, що оплата праці, хоча і зростає, достатньо швидко, в той же час є дуже низькою і не відповідає реальній вартості робочої сили. Для порівняння у таблиці 2 представлені годинні ставки заробітної плати в Україні та деяких державах світу: ставка заробітної плати (за відпрацьований час) складає в середньому по Україні – в 2011 р. близько 6,04 грн., тобто 0,545 євро. В той же час погодинні витрати на оплату робочої сили за статистичними даними Євростату значно випереджають показники по Україні. Ці дані свідчать про те, що вартість національної робочої сили далеко відстає не тільки від середньоєвропейського, але і від рівня постсоціалістичних держав [5].

Таблиця 2

Годинна ставка заробітної плати в Україні та деяких державах світу в 2011 році

№ п/п	Країна	Ставка
1	Німеччина	26,43
2	Польща	5,55
3	Португалія	10,6
4	Словенія	10,76
5	Франція	29,29

№ п/п	Країна	Ставка
6	В середньому за 25 країнами світу	21,28
7	Україна	0,545

У зв'язку з цим необхідно звернути увагу на ті проблеми, наявність яких стримує ефективність механізму фінансування соціального захисту населення України:

- недосконалість законодавства у сфері фінансування соціального захисту населення;
- низький рівень охоплення бідного населення соціальним захистом (усього лише 56,8% бідних одержують який-небудь вид соціального захисту);
- низький рівень адресності при наданні соціальної підтримки, несправедливий розподіл державних соціальних трансфертів (менше 23% від їх загальної суми потрапляють до бідних, інша надаються небідному населенню);
- високий рівень безробіття (>12%) в державі, що обумовлює зниження рівня соціального захисту населення;
- мала чисельність середнього класу (тільки 5%), який повинен стати рушійною силою розвитку економіки та важливим чинником соціальної стабільності;
- низький розмір пенсій (на превеликий жаль 65% населення України отримує мінімальну пенсію у розмірі прожиткового мінімуму – 864 грн., а з 01.12.12 – 884 грн.) [12,13].

Наявність такого каскаду проблем обумовила необхідність розробки концепції удосконалення механізму фінансування соціального захисту населення України. Концепція представляє собою синтез мети, принципів, змісту стратегії для досягнення мети, методів, моделей та інструментів реалізації стратегії та критеріїв оцінки ефективності механізму фінансування соціального захисту населення України. Зміст розробленої нами Концепції приведено на рис. 1. Головною метою концепції є створення справедливого в соціальному відношенні механізму фінансування соціального захисту та соціального забезпечення населення України.

На нашу думку, вище зазначений нині діючий механізм управління соціальним захистом населення потребує доопрацювання. З метою цього нами була розроблена організаційна модель управління соціальним захистом, яка представлена на рис. 2.

При розробці ефективного механізму фінансування соціального захисту населення України виникає питання, як пов'язані показники рівня соціального захисту з показниками економічного розвитку. Дані взаємозалежності були встановлені нами за допомогою методів економіко-статистичного моделювання. Для моделювання взаємозалежностей між показниками економічного розвитку та соціального захисту нами були розраховані економетричні моделі на основі кореляційно-регресійного аналізу. Аналізуючи залежність виплат соціальної допомоги населенню від рівня ВВП, нами була встановлена закономірність, що зростання виплат соціальної допомоги відбувається більш прискореними темпами у порівнянні зі зростанням ВВП, тобто за весь аналізований період кожний відсоток приросту ВВП супроводжується приростом виплат соціальної допомоги на 1,25 – 1,31% [5].

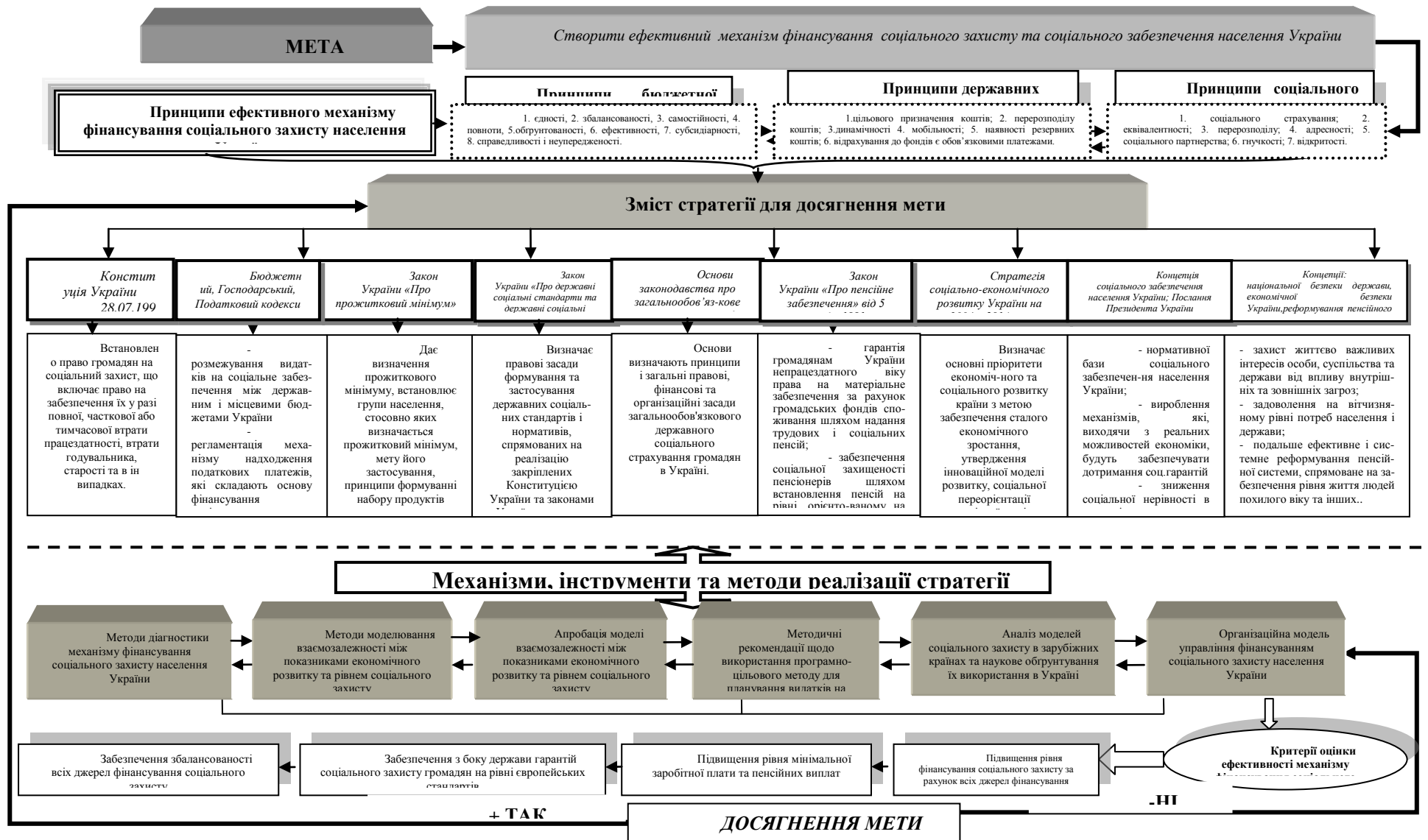

Рис. 1. Концепція створення ефективного механізму фінансування соціального захисту населення України: механізми, методи і інструменти її реалізації

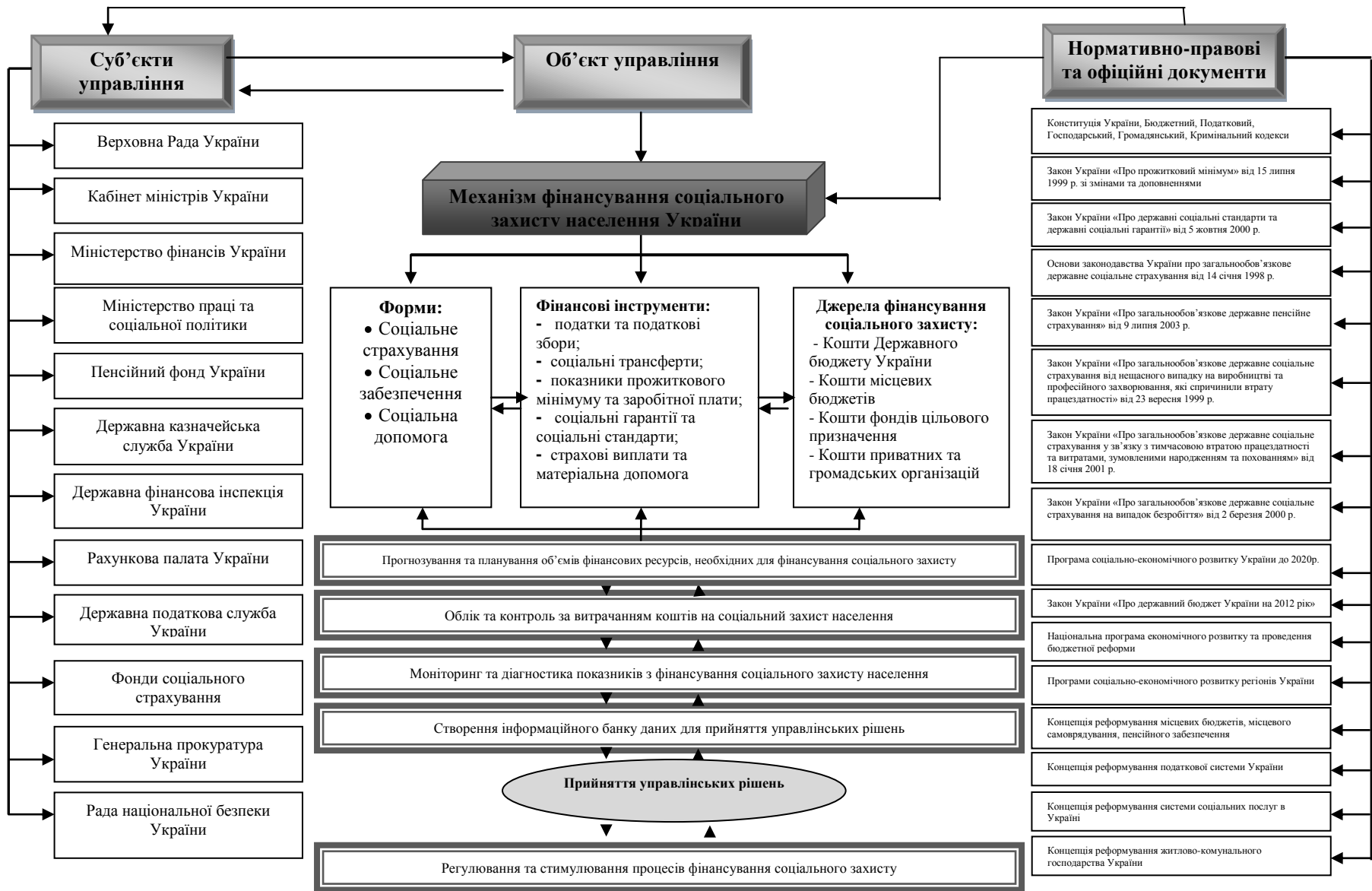

Рис. 2. Організаційна модель управління соціальним захистом населення України [5]

Така ж за напрямом зв'язку склалася залежність та зміна виплат соціальної допомоги від питомої ваги фонду оплати праці у ВВП. За співвідношенням параметрів рівняння точка екстремуму складає 39,2%, тобто, якщо питома вага ФОП у складі ВВП перевищує той рівень, обсяг соціальних виплат збільшується прискореними темпами у порівнянні з ростом ВВП. Аналіз залежності видатків зведеного бюджету на соціальний захист (у розрахунку на 1 особу) від рівня ВВП дає можливість зробити наступні висновки. У середньому за десятирічний період зростання ВВП на 1 млрд. грн. супроводжувалося приростом видатків зведеного бюджету на соціальний захист на 99 млн. грн.

Для оцінки сукупного впливу факторних ознак були розраховані декілька варіантів множинних регресійних моделей у натурально-речовинному та стандартизованому виглядах за поєднанням окремих факторних ознак.

Достовірність та адекватність отриманих моделей дає можливість використовувати їх для прогнозних оцінок можливих видатків зведеного бюджету на соціальний захист, у тому числі і на соціальну допомогу при умові, по-перше, збереження їх залежності від факторів економічного розвитку, а, по-друге, при збереженні тенденцій та закономірностей зростання останніх. Таким чином, до 2013 року видатки зведеного бюджету на соціальний захист населення можуть збільшитись до 132,5 млрд. грн. Видатки на соціальну допомогу можуть скласти в 2013 році 32,29 млрд. грн. [5].

Отримані залежності, як парні, так і множинні, показують, що основними факторами підвищення рівня соціального захисту населення України в першу чергу виступають основні фактори економічного зростання, - це зростання ВВП та, як наслідок, зростання грошових доходів населення, у тому числі оплати праці.

Ми сподіваємось, що розроблені нами механізми знайдуть своє практичне використання дозволять підвищити ефективність функціонування системи соціального захисту і, як наслідок, створити Урядом країни справедливий в соціальному відношенні механізм фінансування соціального захисту населення України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 24 червня 1996 р. - К.: Преса України, 1997. - 80 с.
2. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
3. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. - 416 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>
4. Україна в 2010 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: монографія/ за заг. ред. А.В. Єрмолаєва. – К.: НІСД, 2010. – 528 с.
5. Білопольська В.М. Моделювання взаємозалежності між показниками економічного розвитку держави та рівнем соціального захисту населення України: апробація та оцінка його результатів / В.М. Білопольська, М.Є. Лобанова // Економіка і організація управління: зб. наук. праць. – Донецьк, 2011. – Вип. 2 (10). – С. 20–38.
6. Рад Н. Реформування пенсійної системи та вимірювання його результатів / Н. Рад. – Економіка і організація управління. Випуск № 2 (6). – 2009. С. 60-70.
7. Лібанова Е.М. Ринок праці та соціальний захист: Навч. посіб. із соціал. Політики / Е. Лібанова, О. Палій. - К. : Вид-во С. Павличко "Основи", 2004. - 491 с.
8. Социально-экономическая статистика / Н.П. Дажинская, С.С. Похвотили-ка, И.Е. Писянок и др.; Под. ред. С. Р. Нестерович.: Учебн. пособие. Мн.-. БГЭУ, 2007. - 231 с.
9. Халецька А.А. Соціальний захист населення України: теорія і практика державного управління: монографія / А.А. Халецька. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. - 429 с.
10. Шамилева Л.Л. Статистическое моделирование и прогнозирование: курс лекций. Учебное пособие / Л.Л. Шамилева. – Донецк: Каштан, 2008. – 310 с.

11. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
12. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>; <http://www.donetskstat.gov.ua>
13. Офіційний сайт Міністерства праці та соціальної політики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua>.

УДК 621.39:334.7228:504

МЕХАНИЗМ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ И ГОСУДАРСТВА В ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ СФЕРЕ

В.В. Дуленко, О.А. Чижикова

Резюме. В статье рассмотрены основные аспекты экологической политики предприятий отрасли связи. Охарактеризованы наиболее важные проблемы и перспективы взаимодействия государства и телекоммуникационных предприятий в сфере охраны окружающей среды.

Ключевые слова: экологическая политика, телекоммуникационное предприятие, механизм взаимодействия, электромагнитное загрязнение, экологический ущерб.

Постановка проблемы. Интенсивное использование электромагнитной энергии в современном информационном обществе обусловило значительное распространение электромагнитного загрязнения. Увеличение объемов потребления информационно-телекоммуникационных услуг населением нуждается в необходимости разработки подходов к количественной оценке ущерба от негативного влияния средств информатизации на потребителей, сопоставлении выгод для субъектов телекоммуникационного рынка с предстоящими затратами на восстановление здоровья потребителям услуг. Одной из важнейших составляющих этого процесса является разработка механизма взаимодействия телекоммуникационного предприятия и государства в экологической сфере, что и обуславливает актуальность выбранной темы исследования.

Анализ последних исследований и публикаций. Различные аспекты, связанные с экологической политикой предприятий отрасли связи, исследовали такие экономисты, как О.М. Волк [1], Э.В. Гончаренко [2], О.И. Каринцева [3], В.О. Руденко [4], В.О. Сотник [5] и другие. Достаточно пристальное внимание характеристике мероприятий по охране окружающей среды уделяется в годовых отчётах и программах развития операторов телекоммуникаций.

Неразрешённые части общей проблемы. Отдавая должное научной и практической значимости трудов выше названных авторов, следует отметить, что в более детальном изучении нуждаются вопросы, связанные с эффективным взаимодействием государства и телекоммуникационных предприятий, особенно в экологической сфере.

Целью работы является представление организационно-экономического механизма взаимодействия органов государственной власти и предприятий сферы телекоммуникаций в экологической сфере.

Изложение основного материала. Учитывая высокий уровень проникновения мобильной связи среди населения, увеличение количества пользователей персональных компьютеров и уменьшение среднего возраста потребителя информационных услуг, проблема учета экологической составляющей при принятии решений развития информационных технологий приобретает государственное значение. В условиях отсутствия надлежащей системы регулирования информационно-телекоммуникационной отрасли повышается вероятность распространения